

IJ-oeveren: Oostelijke dijken

Fietstocht De Nieuwe Uitjes

Afgelopen zaterdag hebben we in het kader van De Nieuwe Uitjes de oostelijke dijken van het IJ verkend. We hebben uiteindelijk zeven locaties van een score voorzien:

- Oosterdokseiland, met Oba, Conservatorium, Hanneke's Boom
- Piet Heinkade, Muziekgebouw, Bimhuis, Jan Schaeferbrug
- Java-eiland, noord- en zuidoever, binnentuinen
- KNSM-eiland, noord- en zuidoever, Venetiëhof, Loods 6, pont
- Nieuwendammerdijk, Stork (lunch), dijk, Schellingwoude, Oranjesluizen
- Entrepotdok, Schellingwouderbrug, Cruquius, kazerne, Kadijken
- En als toegift de Vogelbuurt in Noord

Elke locatie kon een score krijgen, als antwoord op de vraag: past dit gebied in Amsterdam? Doel van die vraag was te verkennen wat Amsterdam 'eigen' is. Deelnemers hadden daartoe van te voren Mulisch' boekje *Het zevende land* gelezen, dat gaat over wat je als 'je eigen land' beschouwt. Wij wilden dat thema toespitsen op de eigen stad. De volgende scores waren voorgegeven:

Past dit gebied in Amsterdam?

1. Absoluut, volledig, ontegenzeggelijk
2. Zou ik wel denken
3. Wellicht, maar dan moet er wel nog wat gebeuren
4. Mooi niet
5. Kom nou toch, wat denk je wel!

Hieronder geven we per locatie de scores weer en iets van de achterliggende argumenten. Aan het eind vatten we de belangrijkste criteria samen en voegen er enkele reflecties aan toe.

Oosterdokseiland

Past dit gebied in Amsterdam? Zeven maal 'absoluut', twee 'zou ik wel denken'. Een hoog Amsterdam-gehalte dus. De locatie is prettig om te zijn, levendig, heeft stadse allure, is mooi om te zien vanaf de Prins Hendrikkade. Het feit dat op zo'n prominente plek in de stad

culturele functies het hebben gewonnen van commerciële getuigt van lef. De 'drijvende loempia', de Chinese restaurant-boot, is weliswaar lelijk maar ook gek. Wel sluit de blokbebouwing het IJ af - een oud zeer. En het waait er altijd. Hanneke's Boom is een mooi voorbeeld van een 'rafelrand' midden in de stad.

Piet Heinkade

Hier zijn de scores het meest verdeeld: een maal 'absoluut', twee 'zou ik wel denken', vier keer 'wellicht', een maal 'mooi niet', en een 'kom nou toch'. Het Bimhuis en het Muziekgebouw vindt men unaniem prachtig, maar de rest 'bestaat uit blokkendozen', 'het ontbreekt er aan leven', het is 'puur functioneel', er zijn lelijke pakhuizen voor mooie gezet (Fifteen). 'Je bent blij als je er voorbij bent.' Anderzijds, verkeerskundig is het handig dat tram, trein en auto naast elkaar lopen. En sommigen vinden het rechte van de boulevard juist mooi. 'Het hoeft toch niet overal kneuterig en gezellig te zijn!' Maar 'het passagers terminal wordt weggedrukt door de hoge toren van Movenpick'. Daar staat weer tegenover 'dat niets supergroot is in Amsterdam'. Maatvoering is juist kenmerkend Amsterdams.

Java-eiland

De scores zijn erg positief: zeven keer past 'absoluut' in Amsterdam, twee keer 'zou ik wel denken'. De noordoever is prachtig van lijn, gevarieerd, pal aan het water. De doorsnijding van het eiland met grachtjes is geniaal, wel nep, maar toch Venetië-achtig. Ook hier weer lef om een hoge woondichtheid met een kleine maat te combineren. Er zijn overigens ook

kritische noten: de binnenruimtes zijn beschermd en besloten, maar niet erg spannend, je zou net zo goed in Lutjebroek of een Vinex-wijk kunnen zijn. De bruggetjes aan de zuidkant zijn 'aanstellerig', vinden sommigen. Maar de verhoging van de bodem aan de binnenkant, zodat je het water kunt zien

door openingen in de huizenwand, is weer erg apart.

KNSM-eiland

Scores zijn verdeeld: twee 'absoluut', drie 'zou ik wel denken', drie 'wellicht', een 'mooi niet'. De zuidkant wordt geroemd, maar de noordkant verguisd, een gemiste kans. Er staan prachtige opvallende gebouwen (Kolhof, Barcelona, Venetiëhof), maar ook kale

ontoegankelijke kolossen (Socrates, Diogenes) die in Oost Duitsland horen. Als geheel is het kil, het ontbreekt er aan 'convivialiteit'. Stedenbouwkundig is het een rommeltje, los zand. Historisch is dit het eerste eiland dat ontsloten werd, misschien ligt het daar aan. Toch zijn er ook prachtige plekken, zoals de Kompaszaal in de loods. Er moet iets veranderen aan het geheel, maar wat is niet duidelijk.

Nieuwendammerdijk

Past dit gebied in Amsterdam? Zes keer 'absoluut', een 'zou ik wel denken', een 'wellicht', een 'kom nou toch'. Sommigen benadrukken de diversiteit die blijkt uit deze locatie, het is grensgebied naar Noord Holland. Met zijn lage lintbebouwing is het een geannexeerd dorp, een curieuze plek die net als de tuindorpen toch wel degelijk deel uitmaakt van Amsterdam. Anderen benadrukken het onstadse karakter ervan, 'je voelt je er niet in Amsterdam'. Bovendien, Noord heeft altijd volgezet met 'leipe mensen', een heel ander slag. Maar het valt binnen de actieradius van fietsen, 'ik rijd er graag naar toe'. En sommigen hebben er sterke jeugdherinneringen aan, het is toch 'een deel van je beleving'.

Entrepotdok

Dit is de enige plek waarover de score unaniem is: hoort 'absoluut' bij Amsterdam. Het is een prachtig voorbeeld van geslaagde renovatie, ook in samenhang met de Kadijken. Het is gestolde historie, resultaat van Amsterdamse handelsgeest. Ook van binnen zijn het mooie huizen.

Vogelbuurt (Noord)

Dit was een toegift in de discussie: acht keer 'absoluut', een keer 'wellicht'. Voornaamste argument: ook als het aso's zijn in die tuindorpen horen ze bij Amsterdam, het aloude PvdA-emancipatie-ideaal.

Criteria

Iedere deelnemer aan dit Uitje bleek zich desgevraagd Amsterdamer te voelen. Maar konden we wat eigen is aan Amsterdam nu benoemen of er althans de belangrijkste facetten van aanduiden? In de discussie doken de onderstaande criteria op. Eigen aan Amsterdam, typisch Amsterdams, is:

- de diversiteit, in allerlei opzichten, ook in de bebouwing
- de maatvoering: kleinschalig, Amsterdam is maar een dorp, vergeleken bij andere wereldsteden

- lef in stadsontwikkeling, bijvoorbeeld om op dure plekken niet-commercieel te bouwen
- het eilandenrijk dat (dit deel van) Amsterdam is (Oostelijke handelskade, Java-eiland, KNSM-eiland, Rietlanden, Sporenburg, Borneo, Cruquius, Entrepot). Op onze tocht zijn we over 17 bruggen gegaan
- in plaats van een enkele grote visie door te voeren rekening willen houden met allerlei belangen
- als gevolg daarvan: het verbinden van tegenstellingen, zoals ondernemerschap en sociale functies, kapitaal en rafelranden, creativiteit en traditie, moeite doen de stad bij elkaar te houden
- zichtbaarheid van de geschiedenis, verbinding van oud en nieuw
- boven de middelmaat uit willen stijgen.

René de Vries

Peter van de Westeringh

Jos Kessels